DUBBA · OYSS HAZIRLIK
9. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Dersi 1. Dönem 1. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 2
Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Adı Soyadı: .....
Sınıf / No: .....
Puan: .....

Telefonda aç: süreli çöz, paylaş

9. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı · 1. Dönem 1. Ortak Yazılı (Senaryo 2)

1. Aşağıdaki şiiri okuyup soruları cevaplayınız.

> ***Üç Derdim Var***
>
> *Vara vara vardım ol kara taşa*
> *Hasret ettin beni kavim kardaşa*
> *Sebep ne gözden akan kanlı yaşa*
> *Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm*
>
> *Nice sultanları tahttan indirdi*
> *Nicesinin gül benzini soldurdu*
> *Nicelerin gelmez yola gönderdi*
> *Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm*
>
> *Karac'oğlan der ki kondum göçülmez*
> *Acıdır ecel şerbeti içilmez*
> *Üç derdim var birbirinden seçilmez*
> *Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm*
>
> ***Karacaoğlan** (17. yüzyıl halk şairi; derlemelerdeki yaygın okunuşu)*
>
> *Sözlükçe: ol: o · kavim kardaş: akrabalar, yakınlar · nice: birçok · kondum göçülmez: konakladım, bu yerden göç edilmez · ecel şerbeti: ölüm*

1.1. Şiirin **konusunu**, **temasını** ve şiire hâkim olan **duyguyu** yazınız.

1.2. Aşağıdaki tabloda şiirden alınan dizeler verilmiştir. Her dizede kullanılan **edebî sanatın adını** ve bu sanatın dizeye kattığı anlamı yazınız.

Dize	Edebî sanat	Dizeye kattığı anlam
Nicesinin gül benzini soldurdu		
Nice sultanları tahttan indirdi		
Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm		

1.3. Şiirdeki **"kara taş"** ve **"ecel şerbeti"** imgelerinin şiirde kazandığı anlamı bağlamdan hareketle yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

1.4. Şiirde edebî dile ait ifadelerin yanında günlük dile yakın ifadeler de vardır. Aşağıdaki tabloya şiirden **ikişer** örnek yazınız.

Edebî dile ait ifadeler	Günlük dile yakın ifadeler

2. Aşağıdaki şiiri okuyup soruları cevaplayınız.

> ***Saatçi***
>
> *Çarşının köşesinde küçük bir dükkân,*
> *Rafta yüz saat, her biri başka vakitte,*
> *İhtiyar saatçi eğilmiş masaya,*
> *Zamanı tamir eder ince bir pensle.*
>
> *Duvarda sarkaçlar nefes alıp verir,*
> *Tik taklar birikir, sessiz bir yağmur olur,*
> *Dükkânda akşam erken iner,*
> *Pencereden ışık sokağa eğilir.*
>
> *Kaç ömrün yayı kurulmuş bu masada,*
> *Kaç bekleyiş sarılmış küçük çarklara,*
> *Saatçi gözlüğünü alnına kaldırır,*
> *"Yarın gel," diyor, "bu da iyileşir."*
>
> *(Sınav için yazılmış özgün metin)*

2.1. Şiirin **açık iletisini** ve **örtük iletisini** birer cümleyle yazınız.

2.2. Aşağıdaki tabloda şiirden alınan dizeler verilmiştir. Her dizedeki **edebî sanatı** belirleyiniz ve bu sanatın dizeye kattığı anlamı açıklayınız.

Dize	Edebî sanat	Dizeye kattığı anlam
Duvarda sarkaçlar nefes alıp verir		
Tik taklar birikir, sessiz bir yağmur olur		
Kaç ömrün yayı kurulmuş bu masada		

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

2.3. "Zamanı tamir eder ince bir pensle" dizesinde şair, hangi kelimeye sözlük anlamı dışında bir anlam yüklemiştir? Bu dizedeki **imgeyi** şiirin bütününden hareketle açıklayınız.

2.4. Aşağıdaki tabloda şiirden alınan kelime ve kelime grupları verilmiştir. Her birinde görülen **ses olayının adını** yazınız.

Şiirden alınan kelime / kelime grubu	Ses olayı
gözlüğünü	
rafta	
alnına	
diyor	
akşam erken	

3. Aşağıdaki metni okuyup soruları cevaplayınız.

> ***Okurun Payı***
>
> *Bir arkadaşım, sevdiği bir şiiri bana okurken bir dizede durdu ve "Burası benim," dedi. Şaşırdım; şiir ona ait değildi. Ne demek istediğini sonradan anladım: Şair o dizede her şeyi söylememiş, bir **aralık** bırakmıştı; arkadaşım o aralığı kendi hayatıyla doldurmuştu. Dize artık biraz da onundu.*
>
> *Sanırım iyi metinlerin ortak yanı bu. Her şeyi açıkça söyleyen bir yazı, okura yapacak iş bırakmaz; okur yalnızca izler. Oysa bir şeyi sezdirip gerisini susan metin, okuru içeri çağırır. Okur kendi anılarını, korkularını, sevinçlerini o sessizliğe taşır; metin her okurda biraz farklı bir şeye dönüşür. Belki de bir şiirin yüzyıllarca yaşamasının sırrı budur: Her kuşak ona kendi payını katar.*
>
> *Bunu bir kural gibi söylemek istemiyorum; kuralları sevmem. Açık söyleyen güzel metinler de var elbette. Yine de şunu gözlemledim: Beni en çok değiştiren kitaplar, bana en az şey söyleyenler oldu. Onlar **cömert** metinlerdi; anlamın yarısını bana bırakmışlardı.*
>
> *Şimdi okurken kendime şunu soruyorum: Bu cümlede benim payım ne? Bazen hiçbir şey bulamıyorum; bazen de bir dizeyi okuyup arkadaşım gibi "Burası benim," diyorum. O an, yazarla aramda kimsenin görmediği bir el sıkışma oluyor.*
>
> *(Bir yazarın denemesinden — sınav için yazılmış özgün metin)*

3.1. Metnin **konusunu** ve **ana düşüncesini** yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

3.2. Aşağıda metinden alınan üç cümle numaralandırılmıştır:

- **I.** "Bunu bir kural gibi söylemek istemiyorum; kuralları sevmem."
- **II.** "Bir arkadaşım, sevdiği bir şiiri bana okurken bir dizede durdu ve 'Burası benim,' dedi."
- **III.** "Şimdi okurken kendime şunu soruyorum: Bu cümlede benim payım ne?"

Her cümlenin **deneme türünün hangi özelliğini** yansıttığını aşağıdaki tabloya yazınız.

Cümle	Yansıttığı deneme özelliği
I	
II	
III	

3.3. Metinde koyu yazılan **aralık** ve **cömert** kelimelerinin metindeki anlamlarını bağlamdan hareketle yazınız.

3.4. Yazarın *"Oysa bir şeyi sezdirip gerisini susan metin, okuru içeri çağırır."* cümlesini, 1. sorudaki şiirin **"Nicelerin gelmez yola gönderdi"** dizesiyle ilişkilendirerek açıklayınız.

4. Bir ilçe meydanındaki çınar ağacı iki farklı metinde anlatılmıştır. Metin A ilçe gazetesinde çıkan bir haber, Metin B bir şairin dörtlüğüdür. Metinleri okuyup soruları cevaplayınız.

> ***Metin A — Haber***
>
> *İlçemizin meydanındaki çınar ağacı, yapılan inceleme sonucunda anıt ağaç olarak tescil edilmiştir. Yaşı yaklaşık 600 olarak belirlenen ağacın gövde çevresi 7 metre, boyu 28 metredir. Ağacın çevresine koruma bandı çekilecek, kuruyan dalları uzmanlar tarafından budanacaktır. Meydanda araç park edilmesi yasaklanmış olup vatandaşlarımızın ağacın köklerine zarar vermemeleri rica olunur.*
>
> ***Metin B***
>
> *Altı yüz yıl meydanın sözünü dinlemiş,*
> *Düğünler, cenazeler geçmiş gölgesinden,*
> *Kollarını açmış sabırlı bir dede gibi,*
> *Dalında bir kuş ötse bütün çarşı susar.*
>
> *(Sınav için yazılmış özgün dörtlük)*

4.1. a) Metin B'nin **örtük iletisini** yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

b) Metin A'da örtük ileti bulunmamasının nedenini, metnin **türü** ve **yazılış amacıyla** açıklayınız.

4.2. Aynı çınarın kuruyan bir dalından bir heykeltıraş heykel yapmış, bir müzisyen de çınar için bir türkü bestelemiştir. Aşağıdaki tabloda verilen sanat dallarının güzel sanatların hangi grubunda yer aldığını ve her birinin **malzemesini** yazınız.

Sanat dalı	Güzel sanat grubu	Malzemesi
Heykel		
Müzik		
Edebiyat		

4.3. Aşağıdaki tabloyu, iki metni karşılaştırarak doldurunuz.

Ölçüt	Metin A	Metin B
Kullanılan dil (günlük–resmî dil / edebî dil)		
Çınarın yaşını belirten ifade		
Çınara bakış (nesne olarak mı, canlı bir varlık olarak mı?)		

5. Aşağıda bir şairle yapılan söyleşiden alınan bölümler verilmiştir (kurgusal). Söyleşiyi okuyup soruları cevaplayınız.

> ***I.*** *Şiirlerinizde "kapı" kelimesi çok sık geçiyor. Bunun bir nedeni var mı? — Kapı benim için yalnızca tahtadan bir nesne değil; eşiği, ayrılığı, dönüşü de anlatır. Okur "kapı"yı görünce bunların hepsini birden duysun istiyorum.*
>
> ***II.*** *Şiirlerinizdeki olaylar gerçekten yaşandı mı? — Bir kısmı. Ama şiire girince hiçbir şey olduğu gibi kalmaz; yaşanmış bir akşamı yeniden kurarım, saatini, rengini, kişilerini değiştiririm. Şiirdeki akşam artık benim akşamım değil, şiirin akşamıdır.*
>
> ***III.*** *Günlük konuşmada kullanmayacağınız sözleri şiirde neden kullanıyorsunuz? — Çünkü bazen "üşüdüm" demek yetmiyor. "Ceketimin içinde bir kış taşıyorum" dediğimde kelimeler sözlükteki anlamlarından çıkıp yeni bir anlam kazanıyor; okur üşümeyi görüyor.*
>
> ***IV.*** *Okurlarınız şiirlerinizden birbirinden çok farklı şeyler anladıklarını söylüyor. — Bu beni sevindiriyor. Bir dizedeki "deniz" kelimesi kimine çocukluğunu, kimine bir kaybı hatırlatır; ben bu hatırlatmaları engelleyemem, istemem de.*
>
> ***V.*** *Bir şiir sizce ne zaman "iyi" bir şiirdir? — Söylediği şey doğru olduğu için değil, söyleyişi güzel olduğu için okunan; okurda haz uyandıran şiir iyidir.*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

5.1. Söyleşinin her bölümünde aşağıdaki kavramlardan **biri** ön plandadır. Her bölümün karşısına uygun kavramı yazınız. (Kavramlar: **çağrışım · estetik değer · imge · kurmaca · sembol · söz varlığı**; bir kavram artacaktır.)

Bölüm	Kavram
I	
II	
III	
IV	
V	

5.2. Şairin **II. bölümdeki** sözlerinden hareketle edebî eserlerde **gerçeklik** ile **kurmaca** arasındaki ilişkiyi açıklayınız.

6. Bir öğrenci, 2. sorudaki "Saatçi" şiirini betimleme paragrafına dönüştürmek için aşağıdaki taslağı yazmıştır. Taslağı okuyup soruları cevaplayınız.

> *Çarşının köşesindeki küçük dükkanın camında bir çok saat durur. İhtiyar usta öyle sessiz çalışırki içeri giren müşteri konuşmaya çekinir. Duvardaki sarkaçlar sallanır raftaki saatlerin sesi birbirine karışır. Ahmet usta gözlüğünü alnına kaldırıp "Yarın gel," der. Burada zaman durur mu, kimse bilmez; yada herkez bilir de söylemez. Hiç bir müşteri elinde bozuk bir saatle geri dönmemiştir.*

6.1. Taslakta **sekiz** yazım ve noktalama yanlışı vardır. Yanlışları bulup doğru biçimlerini aşağıdaki tabloya yazınız.

Yanlış	Doğru

6.2. 4. sorudaki **Metin B** dörtlüğünü, dörtlüğün temasını ve ana duygusunu koruyarak **6–8 cümlelik bir betimleme paragrafı** olarak yeniden yazınız. Dörtlüğün dizelerini aynen aktarmayınız. Paragrafınız aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirilecektir:

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

- Dörtlüğün temasına ve ana duygusuna uygunluk
- Betimleme unsurları (niteleyici kelimeler, duyulara seslenen ifadeler, imge ve çağrışım)
- Açık ve örtük iletinin korunması
- Paragraf bütünlüğü ve cümleler arası akış
- Yazım ve noktalama kuralları
- Uzunluk (6–8 cümle) ve özgünlük

Cevap anahtarı: çözdükten sonra okut.
Her maddenin tam puan ölçütü, kısmi ve sıfır puan durumu, olası yanıt. Kendini puanla, aynı sayfadan 40 dakikalık sayaçla yeniden çöz.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif